

Strateeg, charmeur, speler

Het einde van bondskanselier Gerhard Schröder

Achtergrond - 11 oktober 2005

(11 oktober 2005) Met de grote coalitie in het vooruitzicht komt een eind aan het tijdperk-Gerhard Schröder. Hij ziet voor zichzelf geen rol weggelegd als minister onder de nieuwe kanselier Angela Merkel (CDU/CSU). Alsof hij zich daarbij al heeft neergelegd, houdt hij zich sinds maandag opvallend op de vlakte - zeer ongewoon voor de man die zeven jaar lang het gezicht van Duitsland was.

Schröders optreden tijdens het televisiedebat op 18 september 2005 is nu al historisch. Op de avond van de Bondsdagverkiezingen verraste de kanselier vriend en vijand door de nipte verkiezingsnederlaag van zijn [SPD](#) te vieren als een overwinning: "Niemand buiten mij is in staat een stabiele regering te vormen." Hoewel hij zich later verontschuldigde voor zijn arrogante houding, was zijn optreden van die avond zeer typerend voor zijn regeerstijl: mediageniek, verrassend, gedurfd en soeverein.

Door zijn charismatische eigenschappen, die hem in strijd met de kleurloze [Angela Merkel](#) gratis punten opleverden, schopte hij het eerder tot het hoogste politieke ambt in Duitsland. Sinds Schröder, meester in de Rechten, in 1978 voorzitter werd van de Jonge Socialisten, kende zijn carrière een stijlverloop omhoog. In 1980 werd hij Bondsdaglid en tien jaar later minister-president van de deelstaat Nedersaksen. Bij de deelstaatverkiezingen van 1994 won de SPD zelfs de absolute meerderheid en kon de partij zelfstandig regeren. Schröder had tijdens zijn eerste termijn nog een rood-groene coalitie moeten sluiten.

In 1998 mocht de pragmatische en gematigde sociaal-democraat Schröder derhalve aantreden als SPD-kanselierskandidaat ten koste van de linkse, ideologische [Oskar Lafontaine](#). Hij nam het op tegen de 'eeuwige kanselier' [Helmut Kohl](#) (CDU) en won. In een regeringscoalitie samen met Die Grünen, de partij waarmee hij tenslotte ook in zijn deelstaat al eens had geregeerd, beloofde hij onomwonden een einde te maken aan de hoge werkloosheidscijfers: "als we er de komende verkiezingsperiode niet in slagen de werkloosheid terug te dringen en meer opleidingsplaatsen te creëren, dan verdienen we het ook niet te worden herkozen".

Voortvarende start

Er is veel over de vraag gespeculeerd waarom Schröder deze verrassende stap zette. Was het een briljante tactiek die niemand doorzag, waarmee hij een verrassingsaanval pleegde op de intern verdeelde CDU/CSU? Of creëerde hij op deze wijze slechts de mogelijkheid tot een waardig afscheid voor zichzelf – een jaar voordat zijn mandaat officieel afliep? Met de grote oppositionele meerderheid in de Bondsraad bestond bij de regering tenslotte een gegronde vrees een jaar lang in haar beleid te worden lamgelegd.

In elk geval moet Schröder hebben beseft dat niets de neerwaartse populariteit van zijn partij en hemzelf een halt zou kunnen toeroepen als een nieuwe verkiezingscampagne. In de maanden naar 18 september groeide Schröder wederom in zijn rol als ‘staatshoofd’. Soeverein bezwoer hij zijn volk dat Duitsland een sterke roerganger – hemzelf – nodig had, nu het land op de klippen dreigde te lopen.

Hoewel niemand eraan twijfelde dat de partij die zeven jaar aan het roer had gestaan daar zelf de hand in moest hebben gehad, werkte die strategie wonderwel. Dat kwam met name doordat zijn uitdager Merkel er niet bepaald uitzag als de leider die Duitsland op sleeptouw zou kunnen nemen. De SPD, eind mei in de peilingen nog op een absoluut dieptepunt van 24 procent, haalde bij de verkiezingen uiteindelijk 10 procent meer. De christen-democraten van CDU/CSU daarentegen zakten terug van meer dan 50 procent in mei tot iets meer dan 35 procent bij de verkiezingen.

Realiteitszin

Vandaar dat de euforie het bij Schröder even won van zijn realiteitszin en hij tijdens het tv-debat die avond doorschoot in zijn rol van machtige staatsman, die alle aanvallen succesvol had weten af te slaan – ook al had hij de verkiezingen verloren.

Drie weken later geeft hij er alsnog de brui aan, maar niet voordat hij zijn partij nog een laatste goede dienst heeft bewezen. Schröder zal genoten hebben van de verkiezingscampagne en het tactisch steekspel dat daarop volgde. Met zijn laatste zet – de weigering zijn kanselierschap af te staan – heeft hij zijn partij in ieder geval een sterke uitgangspositie in de coalitieonderhandelingen bezorgd. In die zin heeft Schröder zijn politieke carrière op glorieuze wijze afgesloten. Hij had zich geen beter einde kunnen wensen.

Pim Huijnen is redacteur van het Duitslandweb.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3815/strateeg-charmeur-speler>